

Мураховська Т. Є.,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права Харківського
національного університету внутрішніх справ

Єдність народу – його сила

«Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю»

Т. Г. Шевченко

Безпека держави залежить не тільки від здатності протистояти зовнішнім загрозам, а і від можливостей уникати внутрішніх загроз, що порушують стабільність існування суспільства. Рівень консалідованості національної спільноти є одним із найважливіших факторів безпеки як зовнішньої, так і внутрішньої. Ідеї єдності, соборності, незалежності, суверенітету – складають зміст розвитку державності будь-якого народу.

Тривогою за відсутність єдності на рідних землях, осудом міжусобиць наповнені оповіді і повчання, літописи, історичні та літературні твори багатьох видатних істориків, діячів культури, політики тощо. Не дарма з найдавніших часів вони так переймались проблемою єдності, звертались до майбутніх поколінь із закликами до всіх свідомих сил України – єднатися.

Визначну та неперевершену роль у формуванні почуття соборності та українськості відігравав і продовжує відігравати, надихати поступ народу до самовизначення, до утвердження українства як нації зі своєю державністю, Тарас Григорович Шевченко. Шевченко наполегливо застерігав, що для України небезпечні внутрішні розбрати, коли політична еліта роз'єднана, не знаходить спільної мови з народом: «Доборолась Україна до самого краю. Гірше ляха свої діти її розпинають». Не слід забувати про «Послання», воно адресоване нам, це політична програма, моральний кодекс Українського державотворення, це заклик до національної злагоди, миру, обопільних поступок, спільної праці задля України. Національна ідея, що наскрізно проходить твори Шевченка – це ідея єдності народу в ім'я державності. Символ України-матері підкреслює кровну, психологічну єдність суспільства: «А буде син і буде мати, і будуть люди на землі». Син – це патріот, громадянин своєї країни, для якого, насамперед, існує пріоритет народу, всієї України.

Важка історична спадщина, регіональна поділеність України, протидія цивілізованому націоналізму гальмували розвиток політичної нації. Довгий час у нашій державі не проводилась політика патріотичного виховання, політика виховання національних почуттів, об'єднання нації. Цілі покоління українців виховували на викривлених фактах історії нашого народу, що містились в підручниках. Насправді ж історичні

факти та реалії сьогодення показують героїзм та жертвовність нашого народу, його готовність боротись заради свободи та рідної землі. Цілі століття бездержавності, нажаль, привчили багатьох людей бачити себе в категоріях «чужих» ідентичностей, як влучно сформулював Ю. Таран, наш народ має «заморочену ідентичність».

Роками радянська ідеологія нав'язувала нам негативне ставлення до поняття «нація», намагаючись зберегти імперський характер держави. Наразі ми з острахом і пересторогою вживаємо слово «нація», «націоналізм». Хоча націоналізм слід розуміти не як негативне, реакційне явище, а як утвердження власної самобутності, прагнення розвивати і захищати її. Поняття «нація» та «національне» були зведені лише до етнічної характеристики. Націоналізм часто пов'язували з етнічною, культурною, релігійною нетерпимістю. Сучасність вимагає розуміння української нації у широкому політичному вимірі, а не вузькому – етнічному. Ідеї націоналізму та патріотизму лежать в основі політики усіх сучасних розвинених країн. Тільки слід уникати радикальних проявів націоналізму – не повинно бути зневажливості чи ненависті до інших національностей, протиставлення іншим націям тощо. Толерантність, відкритість сучасному світу, прийняття інших націй за умови збереження власної національної ідентичності – ось запорука успішного розвитку нашої політичної нації, нашої держави.

Дати правильні відповіді на виклики консолідації нашого суспільства можливо за умов розуміння основних соціокультурних чинників національної єдності.

Найістотнішою ознакою єдності сучасних націй є національна ідентичність – ототожнення людини самої себе з певною спільнотою, її символами, цінностями історією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами. Ця ідентичність повинна прийматись як на раціональному, так і на емоційному рівнях.

Розвиток та успішність нашої держави багато в чому залежить від темпів становлення української національної ідентичності, сприяти чому повинні держава, суспільство і кожна окрема особа. Особливу роль відіграють сила та якість національної ідентичності у критичні моменти, коли необхідно протистояти зовнішній загрозі та переборювати внутрішні кризові явища одночасно. Саме національна ідентичність породжує усвідомлення кожним членом суспільства загальних національних інтересів, солідарність з іншими членами та можливість досягати спільної мети. Домінування ж локальної ідентичності над національною виявляє загрозу для державності, спонукає до межрегіонального протистояння. Розвиток національної ідентичності потребує відновлення балансу між пріоритетністю культури титульної нації та підтримкою культур національних меншин.

Ядром нашої нації, звичайно є етнічна та мовна складова. Важливими компонентами ідентичності нашої нації є наша історія та культура, адже тривалий час українська нація мала тільки культурну складову єдності, але не мала державної організації.

Під час загострення міждержавних конфліктів зазвичай відбувається загострення патріотичних почуттів, однак знову історичні особливості ментальності нашого суспільства далися взнаки – частина дійсно відчула ідентичність, патріотизм, виразила готовність захищати Україну, а частина – все ще чекає, що добробут прийде з чужини. Немає країн, що поставили б власні інтереси нижче інтересів нашої країни. Тільки ми самі – українці разом можемо підняти рівень життя в нашій країні, покращити її, захистити. Здоровий інстинкт нації полягає у прагненні утворити та зміцнити свою власну державу. Нажаль, наше суспільство дещо втратило свої інстинкти під впливом сильних факторів їх викорінення. Зокрема, це є наслідком тривалої асиміляції етнічних українців за російсько-імперських та радянських часів.

Діяльність державних інституцій та всього українського суспільства повинна базуватись на основі реальних національних інтересів та взаємовигідної міжнародної співпраці. Тільки загальні досягнення – стрімкий економічний розвиток, подолання кризових явищ, підвищення рівня життя суспільства, навіть затятих скептиків змусять повірити в майбутнє нашої держави, забезпечити міцну єдність нашого народу.

Національна мова, національна культура, національні цінності, національна ідентичність, національна самосвідомість, національна духовність, національна гордість, прагнення до національного саморозвитку, патріотизм, спільна мета, навіть національний сором (що дає змогу розвиватись, вдосконалюватись) – ось ті чинники, які зміцнюють єдність народу. Відчуття єдності – це одночасно відчуття безпеки, сила, що здатна розвивати народи і країни.

Треба нарешті стати єдиною нацією, навчитись брати на себе відповідальність за майбутнє наших дітей, поручитись один за одного, довіряти один-одному, разом докладати зусиль, іти до спільної мети. Кожен з нас повинен відчувати себе причетним до долі України, до її майбутнього, бо дуже хочеться нарешті мати змогу з гордістю сказати словами Івана Франка з повісті «Захар Беркут»: «Ми побідили нашим громадським ладом, нашою згодою і дружністю»!